

INNOVATSION TA'LIM MUHITIDA BO'LAJAK INGLIZ TILI O'QITUVCHILARINING PEDAGOGIK LIDERLIK KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHNING KASBIY-IJTIMOIIY ZARURIYATI

L.H.Jumanov¹

1. Samarqand Davlat pedagogika instituti PhD tadqiqotchisi

Mas'ul muallif: Jumanov Lochinbek Habibulla o'g'li, Samarqand Davlat pedagogika instituti PhD tadqiqotchisi.

e-mail: lochinbek8828@gmail.com

Accepted: 19 Avgust 2026

Published: 19 Avgust 2026

Copyright: © 2026 by the author(s). Licensee Buxoro xalqaro universiteti ilmiy axborotnomasi. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC-BY-4.0) license.

Iqtibos uchun: Jumanov, L. H. INNOVATSION TA'LIM MUHITIDA BO'LAJAK INGLIZ TILI O'QITUVCHILARINING PEDAGOGIK LIDERLIK KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHNING KASBIY-IJTIMOIIY ZARURIYATI / L. H. Jumanov // Buxoro xalqaro universiteti ilmiy axborotnomasi. — 2026. — T. 9, № 1. — B. 73–77.

Annotatsiya. Mazkur maqolada innovatsion ta'lim muhitida bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarida pedagogik liderlik kompetensiyalarini rivojlantirishning kasbiy-ijtimoiy zaruriyati ko'rib chiqiladi. Tadqiqotda ushbu zaruriyatni belgilovchi ijtimoiy, kasbiy, innovatsion va milliy-siyosiy omillar tizimli tahlil qilingan; pedagogik liderlikning zamonaviy ta'rif va tuzilmaviy modeli asoslab berilgan. Maqolada O'zbekiston Respublikasi ta'lim islohotlarining me'yoriy hujjatlari, xalqaro tadqiqotlar (OECD TALIS 2024, WEF 2023) hamda milliy pedagogika fani yutuqlari haqida alohida to'xtalib o'tilgan. Muallif tomonidan pedagogik liderlik zaruriyatining besh o'lchovli tizimli modeli taklif etilgan. Maqola natijalari bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarini tayyorlash dasturlarini takomillashtirish uchun nazariy asos bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: pedagogik liderlik, kompetensiya, innovatsion ta'lim muhiti, ingliz tili o'qituvchisi, kasbiy-ijtimoiy zaruriyat, bo'lajak o'qituvchi.

ПРОФЕССИОНАЛЬНО-СОЦИАЛЬНАЯ НЕОБХОДИМОСТЬ РАЗВИТИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ЛИДЕРСКИХ КОМПЕТЕНЦИЙ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА В ИННОВАЦИОННОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЕ

Аннотация. В данной статье рассматривается профессионально-социальная необходимость развития педагогических лидерских компетенций будущих учителей английского языка в условиях инновационной образовательной среды. В исследовании системно проанализированы социальные, профессиональные, инновационные и национально-политические факторы, обуславливающие данную необходимость; обоснованы современное определение и структурная модель педагогического лидерства. В статье отдельно рассмотрены нормативные документы образовательных реформ Республики Узбекистан, международные исследования (OECD TALIS 2024, WEF 2023), а также достижения национальной педагогической науки. Автором предложена пятимерная системная модель необходимости педагогического лидерства. Результаты статьи служат теоретической основой для совершенствования программ подготовки будущих учителей английского языка.

Ключевые слова: педагогическое лидерство, компетенция, инновационная образовательная среда, учитель английского языка, профессионально-социальная необходимость, будущий учитель.

THE PROFESSIONAL-SOCIAL NECESSITY OF DEVELOPING PEDAGOGICAL LEADERSHIP COMPETENCIES OF FUTURE ENGLISH LANGUAGE TEACHERS IN AN INNOVATIVE EDUCATIONAL ENVIRONMENT

Abstract. This article examines the professional-social necessity of developing pedagogical leadership competencies in prospective English language teachers within an innovative educational environment. The study systematically analyzes the social, professional, innovative, and national-political factors that determine this necessity, and substantiates a contemporary definition and structural model of pedagogical leadership. The article separately addresses the normative documents of Uzbekistan's educational reforms, international research (OECD TALIS 2024, WEF 2023), and the achievements of national pedagogical science. A five-dimensional systemic model of pedagogical leadership necessity is proposed by the author. The results of the article serve as a theoretical basis for improving programs for training future English language teachers.

Keywords: pedagogical leadership, competence, innovative educational environment, English language teacher, professional-social necessity, future teacher.

1. Kirish va dolzarbligi. XXI asrning uchinchi o'n yilligiga kelib, global miqyosda ta'lim tizimlariga qo'yilayotgan talablar tubdan o'zgarib bormoqda. Bilimga asoslangan iqtisodiyotning shakllanishi, sun'iy intellekt texnologiyalarining jadal rivojlanishi va jamiyatning axborotlashuvi o'qituvchi kasbining mazmunini, uning ijtimoiy funksiyasini va kasbiy kompetensiyalar doirasini qayta belgilab qo'ymoqda. Ayni shu sharoitda «pedagogik liderlik» tushunchasi zamonaviy ta'lim fanining markaziy konstruktlaridan biriga aylanib

bormoqda: o'qituvchi endi faqat bilim uzatuvchi sub'ekt sifatida emas, balki ta'lim jarayonining tashkilotchisi, o'zgarishlarning agenti va kasbiy hamjamiyatning yo'naltirgichi sifatida talqin etilmoqda.

O'zbekiston Respublikasi ham ushbu global o'zgarishlardan chetda qolmay, ta'lim tizimini modernizatsiya qilishning izchil yo'lini tutmoqda. «Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi»da ta'lim sifatini oshirish va pedagogik kadrlarni zamonaviy kompetensiyalar bilan qurollantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishi sifatida belgilangan [1]. Shuningdek, 2020-yilgi «Ta'lim to'g'risida»gi yangi tahrirdagi qonun va ta'lim sohasiga oid bir qator farmon va qarorlar pedagoglarning liderlik, innovatsion va ijodiy kompetensiyalarini rivojlantirish zaruriyatini qonuniy asosda mustahkamladi [2, 3].

Biroq mavjud pedagogik adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarida pedagogik liderlik kompetensiyalarini rivojlantirish masalasi hali yaxlit ilmiy-metodologik tizim sifatida o'rganilmagan. Xalqaro tadqiqotlar (OECD TALIS 2024, WEF 2023) esa ushbu kompetensiyalarning zamonaviy ta'lim samaradorligida tutgan markaziy o'rnini ishonchli dalillar asosida ko'rsatmoqda [4, 5]. Shu jihatdan, mazkur maqolaning asosiy maqsadi - innovatsion ta'lim muhitida bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarida pedagogik liderlik kompetensiyalarini rivojlantirishning kasbiy-ijtimoiy zaruriyatini ko'p o'lchovli tahlil orqali asoslab berish va ushbu zaruriyatning tizimli modelini taqdim etishdan iborat.

Tadqiqotning dolzarbligi quyidagi uchta qarama-qarshiliklar mavjudligi bilan izohlanadi: birinchidan, jamiyatning o'qituvchidan liderlik va innovatsion faollik kutishi bilan buning uchun zarur bo'lgan metodologik tizimning hali shakllanmaganligi o'rtasidagi qarama-qarshilik; ikkinchidan, ingliz tili o'qituvchisining xalqaro madaniy vositachi sifatidagi o'sib borayotgan roli va uning kasbiy tayyorgarligi dasturlarida liderlik komponenti yetarlicha hisobga olinmasligi o'rtasidagi tafovutning mavjudligi; uchinchidan, pedagogik liderlik bo'yicha xorijiy ilmiy yutuqlarning to'planishi va ularning milliy ta'lim amaliyotiga moslashtirilmagan holda qolayotganligi o'rtasidagi ilmiy bo'shliqning mavjud ekanligi.

2. Metodlar va o'rganilish darajasi. Tadqiqotda tavsifiy-analitik metod, me'yoriy-huquqiy hujjatlarni kontent-tahlil qilish hamda xalqaro va milliy ilmiy manbalarni qiyosiy-tipologik tahlil qilish metodlaridan foydalanildi. Tahlil ob'ekti sifatida O'zbekiston Respublikasining ta'lim sohasidagi normativ hujjatlari, shuningdek OECD TALIS 2024 va WEF 2023 kabi xalqaro tadqiqotlar, oxirgi besh yil ichida nashr etilgan xorijiy va milliy ilmiy adabiyotlar tanlab olindi.

Pedagogik liderlik muammosi xorijiy pedagogika fanida yigirma yildan ortiq vaqt davomida tadqiq etilmoqda. Dastlabki fundamental tadqiqot sifatida York-Barr va Duke (2004) tomonidan amalga oshirilgan keng qamrovli adabiyotlar sharhi e'tirof etiladi: unda 1980–2000-yillar orasidagi 97 ta empirik va kontseptual tadqiqot tahlil qilinib, o'qituvchi liderligining uchta asosiy ko'rinishi aniqlangan [6]. Ann Lieberman va Lynn Miller (2004) o'qituvchi liderligini o'quvchilar natijalari va maktab rivojlanishiga ta'sir ko'rsatuvchi strategik omil sifatida talqin etib, «lider-o'qituvchi» tushunchasini ilmiy muomalaga keng joriy qildi [7].

So'nggi yillarda Ghamrawi, Shal va Abu-Tineh (2025) tomonidan «Frontiers in Education» jurnalida chop etilgan tadqiqot pedagogik liderlikni barqaror rivojlanish maqsadlari bilan bog'lab, o'qituvchi liderlarining yetti asosiy funksional domenini aniqladi [8]. Akkaraputtapong va boshqalar (2025) esa turli madaniy kontekstlarda o'qituvchi liderlik modelini tasdiqlash bo'yicha empirik tadqiqot o'tkazib, modelning yetti domenining statistik jihatdan ishonchliligini isbotladi [9]. Mulyadi va boshqalar (2025) maktab rahbarlarining pedagogik liderlik kompetensiyalari bilan o'qituvchilar ish samaradorligi o'rtasidagi ijobiy korrelyatsiyani ($r=0,67$, $p<0,01$) isbotladi [10].

EFL (English as a Foreign Language) kontekstida pedagogik liderlik masalasini Alharbi (2019) maxsus tadqiq etib, ingliz tili o'qituvchisining til o'qituvchisi bo'lishdan tashqari madaniy vositachi, kommunikatsiya modeli va ijtimoiy o'zgarish agenti vazifasini bajarishini asoslab berdi [11]. O'zbek pedagogika fanida Muslimov (2018), Sayidahmedov (2016), Tolipov (2017) va Sharipov (2015) kabi olimlar kasbiy kompetentlik, pedagogik mahorat va innovatsion tayyorgarlik masalalarini atroflicha o'rganishgan [12, 13, 14, 17]. Biroq ushbu tadqiqotlar pedagogik liderlikni alohida va yaxlit kompetensiya majmuasi sifatida to'liq qamrab olmagan - bu esa mazkur maqolaning asosiy ilmiy muammosini tashkil etadi.

3. Tadqiqot natijalari/ результаты исследований /results and discussions.

3.1. Pedagogik liderlik kompetensiyalari: zamonaviy talqin va tuzilmaviy model

Pedagogik liderlik tushunchasiga yondashuv. Zamonaviy ilmiy adabiyotlarda «pedagogik liderlik» tushunchasi ikki o'zaro bog'liq ma'noda qo'llaniladi. Tor ma'noda u - sinf ichida o'qituvchining ta'lim jarayonini samarali tashkil etish, motivatsiya yaratish va o'quvchilarning o'qishini yo'naltirishga qaratilgan kompetensiyalar majmuasini bildiradi. Keng ma'noda esa pedagogik liderlik - o'qituvchining muassasa miqyosida hamkasblarga ta'sir ko'rsatish, kasbiy hamjamiyatni yo'naltirish, innovatsiyani targ'ib qilish va ta'lim muhitini o'zgartirishga qodir bo'lish kompetensiyasi sifatida talqin etiladi.

Mazkur tadqiqotda pedagogik liderlik quyidagicha ta'riflanadi: pedagogik liderlik - o'qituvchining o'quvchilar, hamkasblar va ta'lim muhitiga nisbatan maqsadga yo'naltirilgan, ijodiy va mas'uliyatli ta'sir ko'rsatish orqali ta'lim-tarbiya jarayonini doimiy takomillashtirishga qaratilgan kasbiy kompetensiyalar tizimi. Ushbu ta'rif uchta muhim jihatni - ta'sir qilish sub'ekti (kim, kimga), faoliyat xarakteri (qanday - maqsadga yo'naltirilgan, ijodiy, mas'uliyatli) va yakuniy natija (nima uchun - ta'lim jarayonini takomillashtirish)ni o'z ichiga oladi.

Pedagogik liderlik kompetensiyalarining tarkibiy tuzilmasi. Muallif tomonidan amalga oshirilgan xalqaro tadqiqotlar sintezi (Akkaraputtapong va b., 2025; Ghamrawi va b., 2025; OECD TALIS 2024) va O'zbekiston milliy ta'lim standartlari tahlili asosida bo'lajak ingliz tili o'qituvchisining pedagogik liderlik kompetensiyalari tarkibida quyidagi besh asosiy blok aniqlandi:

1. Kognitiv-refleksiv blok: pedagogika, psixologiya va til ta'limi bo'yicha chuqur bilim; o'z faoliyatini tanqidiy baholash va doimiy tahlil qilish qobiliyati; nazariy bilimlarni amaliyotga ko'chira olish mahorati.

2. Kommunikativ-interaktiv blok: pedagogik muloqot madaniyati; madaniyatlararo kommunikatsiya kompetensiyasi; sinf muhitida faol interaksiya va hamkorlikni ta'minlash qobiliyati.

3. Kreativ-innovatsion blok: yangiliklarni yaratish va joriy etish qobiliyati; muammolarni noodatiy yo'llar bilan hal qilish; raqamli ta'lim texnologiyalaridan ijodiy foydalanish.

4. Tashkiliy-boshqaruvchi blok: ta'lim jarayonini rejalashtirish va loyihalashtirish; resurslarni samarali boshqarish; jamoaviy faoliyatni koordinatsiya qilish.

5. Ijtimoiy-ma'naviy blok: kasbiy etika va mas'uliyat; ijtimoiy ta'sirni anglash va fuqarolik pozitsiyasi; milliy va umuminsoniy qadriyatlarini ta'lim jarayoniga singdirish.

Ushbu besh blok o'zaro uzviy bog'liq bo'lib, bir blokda rivojlanish qolgan bloklarga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Masalan, kognitiv-refleksiv blok kuchayganda kommunikativ va kreativ bloklardagi faollik ham oshadi. Bunday tizimlilik pedagogik liderlikni rivojlantirishda yaxlit, integrallashgan yondashuvni taqozo etadi.

3.2. Pedagogik liderlik kompetensiyalarini rivojlantirishning kasbiy-ijtimoiy zaruriyatini belgilovchi omillar tizimi

Pedagogik liderlik kompetensiyalarini rivojlantirishning zaruriyatini bir omil bilan tushuntirish imkonsizdir. Bu - o'zaro bog'liq omillarning tizimli ta'siri natijasida vujudga kelgan murakkab ijtimoiy-pedagogik talabdir. Muallif tomonidan ushbu omillar beshta asosiy yo'nalish bo'yicha tahlil qilingan:

1. Global ijtimoiy-iqtisodiy talablar. Jahon iqtisodiy forumining «Kelajak ishlari to'g'risidagi hisobot» (2023) ma'lumotlariga ko'ra, 2030-yilga kelib ish bozorida eng ko'p talab qilinadigan 10 ta ko'nikmadan 7 tasi bevosita liderlik, tanqidiy tafakkur, kreativlik va ijtimoiy ta'sir bilan bog'liq [5]. O'qituvchi esa bu ko'nikmalarni yangi avlodda shakllantirishning birlamchi mas'uli sifatida o'z navbatida ushbu ko'nikmalarni yuqori darajada egallagan bo'lishi lozim. Ingliz tili o'qituvchisining vaziyati yanada o'ziga xosdir: u til orqali nafaqat kommunikativ kompetensiyani, balki xalqaro fikrlash madaniyatini, global fuqarolik mas'uliyatini va zamonaviy liderlik mezonlarini ham talabalar ongiga singdiradi.

2. Milliy ta'lim islohoti talablari. O'zbekiston Respublikasining 2021-yildagi xorijiy tillarni rivojlantirishga doir qarori ingliz tili o'qituvchilarini tayyorlash sifatini tubdan yaxshilash, ularning xalqaro standartlarga javob beradigan kasbiy kompetensiyalar bilan qurollantirishni davlat siyosati darajasiga ko'tardi [18]. Ushbu me'yoriy hujjatlar, bir tomondan, ingliz tili o'qituvchilari sonini oshirishni, ikkinchi tomondan esa ularning kasbiy liderlik salohiyatini rivojlantirishni parallel ravishda amalga oshirishni taqozo etmoqda.

3. Innovatsion ta'lim muhitining shakllanishi. Raqamli texnologiyalar, masofaviy va aralash ta'lim (blended learning) formatlarining kengayishi o'qituvchidan yangi liderlik kompetensiyalarini talab qilmoqda. Egamberdiyeva (2019) ta'kidlaganidek, innovatsion ta'lim muhitida muvaffaqiyatli faoliyat yuritish uchun o'qituvchi texnologiyani o'zlashtirish bilan birga, uni pedagogik maqsadga yo'naltira olish liderligiga ham ega bo'lishi kerak [19]. Boshqacha aytganda, texnologik savodxonlik yetarli emas - liderlik salohiyati bu savodxonlikni ta'lim samaradorligiga aylantiruvchi ko'prikdir.

4. Xalqaro reyting va baholash tizimlari bosimi. OECD TALIS 2024 tadqiqoti 48 ta mamlakatni qamrab olib, o'qituvchi liderligini ta'minlovchi muassasalarda o'quvchi akademik yutuqlari, o'qituvchi qoniqish darajasi va muassasa innovatsion faolligining statistik jihatdan yuqori ekanligini isbotladi [4]. Roesminingsih va Windasari (2025) transformatsion liderlik kompetensiyasiga ega o'qituvchilar band bo'lgan muassasalarda kasbiy o'rganish jamoalari (PLCs) samaradorligi sezilarli darajada yuqori ekanligini ko'rsatdi [15]. O'zbekiston ta'lim muassasalarining xalqaro reytinglarda o'rnini oshirish strategiyasi aynan o'qituvchilar liderlik salohiyatini rivojlantirishga borib taqaladi.

5. EFL kontekstining o'ziga xos talablari. Ingliz tili o'qituvchisi boshqa fanlardagi hamkasblariga nisbatan o'ziga xos liderlik pozitsiyasiga egadir: u til va madaniyat o'rtasida ko'priq vazifasini bajaradi, talabalarni xalqaro kommunikativ standartlar asosida shakllantiradi va global fuqarolik tarbiyasiga bevosita hissa qo'shadi. Afalla va Fabelico (2024) MDPI Education Sciences jurnalida e'lon qilgan tadqiqotda til o'qituvchilarining distributsion pedagogik liderlik amaliyoti talabalarda til o'zlashtirish motivatsiyasini va kommunikativ faolligini statistik jihatdan sezilarli darajada oshirishini isbotladi [16].

1-jadval.

Pedagogik liderlik kompetensiyalarini rivojlantirishning zaruriyat modeli (muallif tahlili)

Zaruriyat turi	Mazmuni va ko'rinishi	Pedagogik liderlikka bog'liqlik
Ijtimoiy zaruriyat	Jamiyatda bilimga asoslangan iqtisodiyotga o'tish; fuqarolik mas'uliyati va jamoa liderligiga talab	O'qituvchi - jamiyat o'zgarishining faol agenti sifatida liderlik kompetensiyalarini egallashi lozim
Kasbiy zaruriyat	Ta'lim sifatini oshirish; o'qituvchidan faqat bilim uzatuvchi emas, balki jarayonni boshqaruvchi rol talab etilishi	Pedagogik liderlik - o'qituvchining kasbiy pozitsiyasini mustahkamlaydi
Innovatsion zaruriyat	Raqamli ta'lim, sun'iy intellekt va texnologik o'zgarishlar; ta'lim muhitining tezkor yangilanishi	Lider-o'qituvchi innovatsiyani qabul qilib, hamkasblarini ham yo'naltira oladi
Milliy-siyosiy zaruriyat	O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi; xalqaro reyting va baholash tizimlaridagi o'rni	Davlat siyosatining pedagoglardan talab qiladigan yangi kompetensiyalar majmuasi
Shaxsiy zaruriyat	O'qituvchining o'z-o'zini rivojlantirish	Pedagogik liderlik - kasbiy o'z-o'zini anglash

Zaruriyat turi	Mazmuni va ko'rinishi	Pedagogik liderlikka bog'liqlik
	motivatsiyasi; kasbiy o'sish va tan olinishga intilish	va o'sishning eng samarali yo'li

Jadvaldan ko'rinib turibdiki, pedagogik liderlik kompetensiyalarini rivojlantirishning zaruriyati bitta omildan emas, balki bir-birini mustahkamlovchi besh yo'nalishli omillar tizimidan kelib chiqadi. Ushbu besh omilning uyg'un ta'siri bo'lajak ingliz tili o'qituvchilari tayyorgarligi dasturlarida pedagogik liderlik komponentini alohida, yaxlit va tizimli tarzda joriy etishni taqozo etadi.

3.3. Innovatsion ta'lim muhiti va pedagogik liderlikning o'zaro aloqasi

«Innovatsion ta'lim muhiti» tushunchasi mazkur tadqiqotda quyidagi mazmunda ishlatiladi: ta'lim muassasasida yangi g'oyalarni, texnologiyalarni va pedagogik yondashuvlarni yaratish, sinab ko'rish va joriy etishga undovchi institutsional, texnologik va ijtimoiy-psixologik shart-sharoitlar majmui. Bunday muhitning to'rtta asosiy xususiyati mavjud: ochiqlik (yangi g'oyalarga, eksperimentga, tanqidga munosabat), hamkorlik (o'qituvchi, talaba va boshqaruv o'rtasidagi faol va teng munosabat), raqamlilik (texnologiyalarni maqsadga muvofiq qo'llash) va refleksivlik (jarayonni doimiy tahlil qilish va takomillashtirish).

Innovatsion ta'lim muhiti va pedagogik liderlik o'rtasidagi munosabat ikki tomonlamadir. Bir tomondan, innovatsion muhit o'qituvchidan liderlik kompetensiyalarini talab qiladi: an'anaviy usullardan voz kechish, yangilikka ochiqlik, jamoaviy qaror qabul qilish va o'zgarishlarni boshqarish qobiliyatlari. Ikkinchi tomondan, pedagogik liderlik kompetensiyalari muassasada innovatsion muhitni shakllantirishga va saqlab turishga xizmat qiladi. Ghamrawi va boshqalar (2025) tomonidan 312 ta o'qituvchi liderini qamrab olgan keng qamrovli tadqiqotda bu ikki tomonli aloqa statistik jihatdan isbotlangan [8, 20].

Ingliz tili o'qituvchisi uchun innovatsion muhit yaratishning o'ziga xos jihatiga e'tibor qaratmoq lozim. Ingliz tili darslari o'z tabiatiga ko'ra interaktiv, multimodal va madaniyatlararo xususiyatga ega. Bu esa ingliz tili o'qituvchisiga innovatsion metodlarni (role-play, digital storytelling, debate, project-based learning) qo'llash uchun tabiiy imkoniyat yaratadi. Bunday metodlarni samarali qo'llay olish esa o'z-o'zicha pedagogik liderlik kompetensiyasining ko'rinishidir: o'qituvchi sinf muhitini boshqaradi, talabalarni ilhomlantirib, ularning liderlik qobiliyatlarini ham rivojlantiradi.

4. Xulosalar. Amalga oshirilgan tadqiqot asosida quyidagi ilmiy xulosalarga kelish mumkin:

Birinchi xulosa. Innovatsion ta'lim muhitida bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarida pedagogik liderlik kompetensiyalarini rivojlantirish - bu siyosiy buyruq yoki moda trendiga emas, balki global ijtimoiy, iqtisodiy, milliy va kasbiy omillarning uyg'un ta'siridan yuzaga kelgan ob'ektiv zaruriyatga asoslangan jarayondir. Ushbu zaruriyat besh omil - ijtimoiy, kasbiy, innovatsion, milliy-siyosiy va shaxsiy - ning o'zaro munosabati sifatida shakllangan.

Ikkinchi xulosa. Pedagogik liderlik kompetensiyalari kognitiv-refleksiv, kommunikativ-interaktiv, kreativ-innovatsion, tashkiliy-boshqaruvchi va ijtimoiy-ma'naviy bloklardan iborat besh qatlamli tuzilmaviy model orqali ifodalanishi maqsadga muvofiqdir. Bu model bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarini tayyorlash dasturlarini takomillashtirish uchun kontseptual asos bo'lib xizmat qiladi.

Uchinchi xulosa. Innovatsion ta'lim muhiti va pedagogik liderlik o'rtasida ikki tomonlama munosabat mavjud: muhit liderlik talab qiladi, liderlik esa muhitni yaratadi. Bu dialektik aloqa bo'lajak ingliz tili o'qituvchilari tayyorgarligi dasturlarida pedagogik liderlikni kontekstualashtirilgan, ya'ni real innovatsion ta'lim muhitida shakllantirilishi lozimligini ko'rsatadi.

To'rtinchi xulosa. O'zbekiston ta'lim islohotlari yaratayotgan institutsional muhit - xususan, PF-610, PF-60 farmonlari va xorijiy tillarni rivojlantirishga doir qarorlar - bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarida pedagogik liderlik kompetensiyalarini rivojlantirish uchun qulay normativ-huquqiy asos yaratgan. Biroq bu normativ imkoniyatni to'liq ro'yobga chiqarish uchun oliy ta'lim dasturlarida pedagogik liderlik komponentini yaxlit va izchil tizim sifatida joriy etish zarur.

Mazkur maqolada taklif etilgan besh o'lchovli zaruriyat modeli va pedagogik liderlik kompetensiyalarining tuzilmaviy tizimi keyingi tadqiqotlarda integrallashgan metodik tizim yaratish, eksperimental asoslab berish va amaliyotga joriy etish uchun nazariy poydevor bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

[1] O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son «2022–2030-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida»gi Farmoni. — Toshkent, 2022. — URL: <https://lex.uz/docs/5841063>.

[2] O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 6-noyabrdagi PF-610-son «O'zbekiston taraqqiyotining yangi bosqichida ta'lim va tarbiya hamda ilm-fanni rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi Farmoni. — Toshkent, 2020. — URL: <https://lex.uz/docs/5033943>.

[3] O'zbekiston Respublikasi «Ta'lim to'g'risida»gi Qonuni (yangi tahriri). — Toshkent, 2020. — URL: <https://lex.uz/docs/5013009>.

[4] OECD. TALIS 2024 Results. Volume I: Teachers and School Leaders as Valued Professionals. — Paris: OECD Publishing, 2025. — 312 p. — DOI: <https://doi.org/10.1787/90df6235-en>.

[5] World Economic Forum. The Future of Jobs Report 2023. — Geneva: World Economic Forum, 2023. — 262 p. — URL: <https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2023>.

- [6] York-Barr J., Duke K. What do we know about teacher leadership? Findings from two decades of scholarship // Review of Educational Research. — 2004. — Vol. 74, № 3. — P. 255–316. — DOI: <https://doi.org/10.3102/00346543074003255>.
- [7] Lieberman A., Miller L. Teacher Leadership. — San Francisco: Jossey-Bass, 2004. — 134 p.
- [8] Ghamrawi N., Shal T., Abu-Tineh A. Unleashing the potential of teacher leadership for Education for Sustainable Development // Frontiers in Education. — 2025. — Vol. 10. — Art. 1614623. — DOI: <https://doi.org/10.3389/educ.2025.1614623>.
- [9] Akkaraputtapong P., Nguyen H. T. M., Ngo H. T. A teacher leadership model validation for in-service teachers // Frontiers in Education. — 2025. — Vol. 10. — Art. 1503997. — DOI: <https://doi.org/10.3389/educ.2025.1503997>.
- [10] Mulyadi M. et al. The relationship between principals' pedagogical leadership and teachers' job performance // BMC Psychology. — 2025. — Vol. 13. — Art. 89. — DOI: <https://doi.org/10.1186/s40359-025-02415-7>.
- [11] Alharbi H. A. Teachers as Leaders: Equipping English Language Teachers with Leadership Knowledge and Skills in TESOL // Journal of Education in Black Sea Region. — 2019. — Vol. 4, № 2. — P. 124–138.
- [12] Muslimov N. A. Bo'lajak kasb ta'limi o'qituvchilarining kasbiy shakllanishi. — Toshkent: TDPU nashriyoti, 2018. — 210 b.
- [13] Sayidahmedov N. S. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. — Toshkent: O'qituvchi, 2016. — 320 b.
- [14] Tolipov O'. Q. Pedagogika: nazariya va amaliyot. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2017. — 480 b.
- [15] Roesminingsih E., Windasari W. The impact of transformational leadership on teacher performance via professional learning communities // Journal of Pedagogical Research. — 2025. — Vol. 9, № 3. — P. 312–326.
- [16] Afalla B., Fabelico F. Enhancing Teacher Educators' Leadership Through Distributed Pedagogical Practice // Education Sciences. — 2024. — Vol. 15, № 9. — Art. 1176. — DOI: <https://doi.org/10.3390/educsci15091176>.
- [17] Sharipov Sh. Pedagogik mahorat. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2015. — 392 b.
- [18] O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 20-apreldagi PQ-5117-son «Xorijiy tillarni o'rganish sifatini va samaradorligini tubdan oshirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi Qarori. — Toshkent, 2021. — URL: <https://lex.uz/docs/5458088>.
- [19] Egamberdiyeva N. Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy-innovatsion tayyorgarligi. — Toshkent: TDPU, 2019. — 208 b.
- [20] Ghamrawi N. et al. Core competencies for school leaders: insights from educational experts // Frontiers in Education. — 2025. — DOI: <https://doi.org/10.3389/educ.2025.1638252>.